

[--- Artisták Pesthen és Budapesten. \(4. befejező rész\) >>>](#)

Artisták Pesthen és Budapesten. (4. befejező rész)*

Waldmann rengeteg áldozatokkal hozta színre a legnagyobb operetteket „Luna asszony” Indra és a többi Lincke operetteket Bayer Milával, Nágelmüller Carlival, Linder Rizával, Dorn Zsenivel, Mariottal, Baumann Károllyal és Aalbach Jaquessal a főszerepekben. Miután az operettek sok erkölcsi, de kevés anyagi sikert biztosítottak, Waldmann visszatért a variété számokhoz. Elhozta Schäffer Sylvestert, Spadonit, Maltinelli világhírű pantomim társulatát, Zimmermann Vilit, aki jelenleg Amerikában arat óriási sikereket, Clermontot, Konorah számológépművészt, Regnis hegedűművészt, a szintén amerikaivá lett Rosner Mundi hangszerművészt, Bernardi átváltozóművészt, Cleo de Merode, Barison nővérek, Lorison nővérek táncosnőket, Fregolit, Récsey Mariskát idomított elefántjaival és számtalan hírneves artistát, akiket mind felsorolni a rendelkezésemre álló hely kevés. Waldmann teremtette meg a legelső magyar kabarét „Tarka Színpad” címen, melynek igazgatója és rendezője a korán elhunyt kiváló újságíró: Zoltán Jenő volt. Ezek mellett ott működött a magyar artista társadalom három nagy halottja: Aalbach Jaques, Baumann Károly és Gyárfás Dezső, akiknek helyei még sokáig betöltetlenek maradnak. Waldmann 1916-ban átadta a Fővárosi Orfeumot Ribner Miksának és Keleti Árminnak, akik azt még ezidőszert is nagy rátermettséggel alapos szaktudással, erkölcsi és anyagi sikerrel vezetik.

Fájdalom, a Fővárosi Orfeum, mint ilyen, 1922. év végén meg fog szünni, mert az épületet Ben Blumenthel, az amerikai dollárkirály operettszínház céljaira megvásárolta.

Ezáltal ez az épület, ahol annyi kiváló artista kereste kenyerét, megszűnik az artistatársadalom számára és amikor e szavakat leírom, szememben egy könnyet morzsolok szét.

Amikor Budapesten már két variété színház állott, akkor építette meg a jó öreg Barokaldi a Városligetben a Néparénáját, melynek vonzóereje a derék Hugsyela-Pacs és Bauer bohóc volt, éneklő kutyájával. Barokaldi rendkívül takarékos, komoly életet élt, kollegái megbecsülték, nagy vagyonra tett szert és néhány év előtt bekövetkezett halála nagy veszteség volt az artistatársadalomra nézve.

Beketow Mátyásnak, aki hosszú évekig volt a jelenlegi Fővárosi cirkusz igazgatója, köszönhető a speciális magyar szám: Az éneklő bohóc, akit Morgenroth Károly Jancsi néven személyesített meg, aki ma már világhírűvé vált. Beketow utóda Könyöt Sándor lett, aki Grünfeld Miksával, a társával nagyszerű hozzáértéssel, kiváló szakértelemmel és nagy szerencséivel igazgatja jelenleg a Fővárosi cirkuszt és semmiféle anyagi áldozatot nem kímélve, importálja Budapestre a világ legkitűnőbb artistaszámait.

A Fővárosi cirkusz mellett áll az öreg Barokaldi régi Néparénája, melynek jelenleg Schmidt Mihály az igazgatója, aki a cirkuszt teljesen átépítette, modern alapokra helyezte és a délutáni gyermekelőadásokon kívül, komoly, magas művészi nívón álló esti előadásokat rendszeresített. Tagjai csupa kiváló magyar és külföldi artista, akiknek nemes produkciójában nap-nap után gyönyörködik Budapest cirkuszkedvelő közönsége.

Az utolsó három évtizedben a régi pesti népénekes előadások nagyon megváltoztak. A helyiségekből az idők folyamán dalcsarnokok (Café Chantant) lettek és a múlt század kilencvenes éveiben se szeri, se száma nem volt ezeknek a helyiségeknek. Egymás után

nyíltak meg a Rákóczy-úton a Wekerle kávéház, ahol a mindig jókedvű, ötletes Glaser Fülöp tartott előadásokat és nem egy későbbi kiváló énekesnő és énekes-színész kezdte pályáját a Wekerle deszkáin. A Király-utcában a volt Löffelmann kávéházban Mandl Albert társulata működött, ahol az akkori artista világ legkiválóbb egyéniségei mulattatták a közönséget. A Váci-körúton az Imperiál kávéház helyiségében az agilis Fischer Mór tartott előadásokat, aki elhagyta ezt a pályát és előbb Budapesten, jelenleg pedig Bécsben egyike a legkitünőbb magán-detektíveknek.

A Király-utcában Grüner Jaques megnyitotta a Tátra-mulatót, melyet évekkel később átépítettek és ma Trocadero néven egyike a legjobb lokáloknak.

A dalcsarnokok után, amikor azok már kezdtek a divatból kimenni, következtek a kabarék. Kondor Ernő, ez a sokoldalú színész, aki később mint zeneszerző és úriprimás szerzett magának kitűnő nevet, megnyitotta a Teréz-körúton a „Bonboniere”-kabarét, ahol Nagy Endre, a magyar konferencierek atyamestere, a magyar konferánsz megteremtője, kezdte el működését. Nagy Endre azonban rövidesen megvált Kondor Ernőtől és megnyitotta az Andrásy-úton a régi Műcsarnok souterrainjében a „Modern Színpadot”, melynek primadonnája Európa egyik legzseniálisabb előadóművésznője: Medgyasszay Vilma lett. Kondor Ernő pedig tönkre ment.

A kabaréval egészen új előadási művészet keletkezett. A magyar irodalom bevonult a könnyebb múzsa hajlékába, ami a német nyelvet teljesen kiküszöbölte. Ma már annyira vagyunk, hogy a kávéházakban is kabaréelőadásokat rendeznek.

A kabaréval körülbelül egyidőben kezdtek tért hódítani Budapesten a mozik és majdnem minden utcasarkon villanyfényben ragyog a mozgófénykép diadala.

Igy alakult át a magyar artista művészet az idők folyamán, így nyert új irányt és új lendületet, bebizonyítva, hogy az artistaművészet lépést tart a korrallal és örömmel fogad minden olyan újítást, mely a művészet folytonos tökéletesítését tűzi célul maga elé.

---

* Békásy Jenő és Seidl Albert (szerk.) *Jubileumi Album 1897-1922* Kiadja a Magyarországi Artista Egyesület 25 éves fennállásának emlékére (41-43. o.) Írta: Kemény Gyula